

3-Ma'ruza

Mavzu : Vizuallik malumotlar va tushunchalar

Reja :

1. Malumotlar va tushunchalar vizualligi

2. Vizuallik asoslari, vizual fikrlash, vizual metaforalar

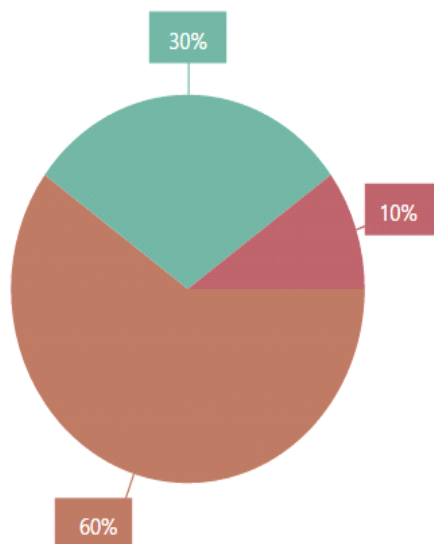
Og'zaki til va og'zaki tushunchalar boshliqni qurish, uni tahlillash va u bilan nimadir harakatni ro'yobga chiqarish juda eski vositalardi o'z ichiga oladi. Vizual qabul qilish ob'ektlari bu koinot, harakat, shakl, rang, yoqtiliq siyaqli navlarda bo'llarishi va rasmlanishi mumkin bo'lgan atroftagi dunyoning ob'ektlari, protsessleri va hodisalarini o'zlar ichiga oladi. Vizual qabul qilish tamoyilida yaratilgan ko'rinishlar oddiy so'zlardan ko'ra ko'proq ta'sir etishlik kuchiga ega. Shuning uchun ham ular inson yodinda yaqshi saqlanadi. Bir nechta rasmlar bir marta ko'rgannan keyin ham foydalanuvchilar bu rasmlarning ichidan 90% ravon aniqlay oladi. Vizual ko'rinishlar juda moslashuvchan xususiyatga ega. Bu xususiyat ko'rinish korinish jihatidan jarayonni umumlashtirgan holda tez vaqt ichida yuz berishda ko'rinadi. Rasmda yoritilgan ob'ektlar har xil shaklda harakatlanishi, bir joydan ikkinchi joyga siljishi. Ko'payishi. kamayishi va normal holatga kelishi mumkin. Ko'rinishlarni manipulyatsiya qilish va ularni toltirish, samaradorligin sezish va visual fikrlashning eng muxim vositai hisoblanadi.

Ko'plab izlanishlar shuni ko'rsatadiki, visual tizimda yangi ko'rinishning paydo bo'lishini taminlaydigan mexanizmlar yaratilgan. Ularning ko'magi bilan inson dunyoni faqatgina bor holda ko'rib qolmasdan, visual ko'rinishda da ko'rishi mumkin. Bundan maqsat visual ko'rinishlar juda katta aqliy ishga layoqatlilikning natijasi hisoblanadi. Ta'sir ob'ekti - bu chizmalar, diagrammalar, matnlar va boshqada kombinatsiyalangan ko'rinishdagi grafikaliq modellar, ma'lumotlarning grafikaliq ko'rinishidagi belgilari hisoblanadi.

Axborotlarning uzatilishi va assimilyatsiya qilinishi samaradorligi songi o'n yillikta dunyodagi muhim muammolarning biriga aylanmoqda. Ma'lumotlarni uzatmoqlikning grafikaliq usulining samaradorligi shu qadar yuqori bo'ladi, bunda inson ma'lumotlarni qabul qilish jarayonini ongli turda onglay oladi. Bu jarayon insonning ma'lumotlarni qabul qilish xususiyatiga aloqador bo'lib, bir vaqt ichida paydo bo'lish ta'sirini kuchaytiradi. Ma'lumotlarni qabul qilish o'z vaqtida yaratilgan aqliy ko'rinishlar va uzatilayotgan grafikaliq modellar shakli tarafidan juda o'xshash. Izlanishlar natijasi shunii ko'rsatadiki, agar inson faqatgina matnli ma'lumotlarni o'zini ko'rsa uning o'sha ob'ekt haqidagi tushunchalarning qabul qilinish saviyasi bir qancha past bo'ladi. Agar matnga rasmlar, grafikaliq matumotlar qo'shilsa u yerda insonning ma'lumotni qabul qilish saviyasi bir qancha yuqori bo'ladi.

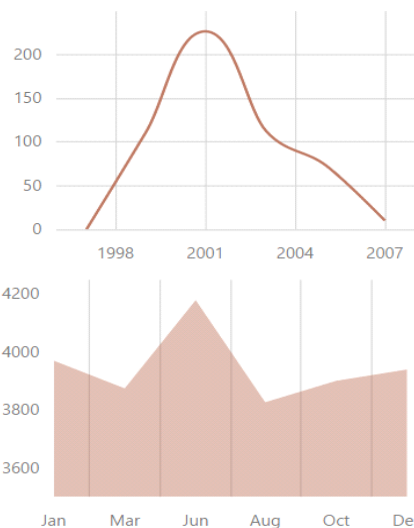
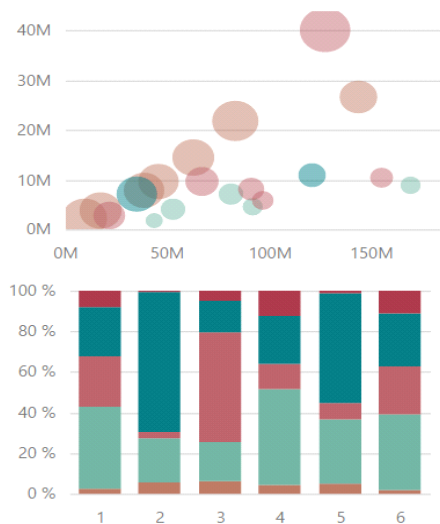
Shundan kelib chiqib aytsak bo'ladiki, inson vizual ma'lumotni takroriy ishlab qabul qilishga yaxshi moslashkan.

Vizualizatsiya yutug'i to'g'ridan to'g'ri uning qollanilishiga, ya'ni diagramma turini tanlashga, uning to'g'ri foydalanilishiga va dizayniga aloqador.

Malumotlar vizualligining 60%i grafika turini to'g'ri tanlashga, 30% uning to'g'ri qollanilishiga va 10% i to'g'ri dizaynga aloqador.

Vizualizatsiya maqsadlari - bu ma'lumotlarning asosiy fikrini amalga oshirish, tanlangan ma'lumotlarning aniqligiga, ma'lumotlarning bir-biriga aloqadorligiga, ma'lumotlarning taqsimlanishiga aloqador.

O'tilgan mavzu bo'yicha savollar

1. Vizualliq haqida tushincha?
2. Vizualliq malumotlar va tushunchalar haqida?